

BİLGİ KURAMI DERS NOTLARI
DİL VE TARİH-COĞRAFYA FAKÜLTESİ, FELSEFE BÖLÜMÜ

BİLGİ TÜRLERİ

İnsan, kendi dışındaki varlıkları ve kendini tanımaya ve bilmeye çalışan tek varlık türü olarak bilgi nesnelereyle farklı tarzlarda ilişkiye girer ve farklı bilgiler elde eder.

O halde,

ÖZNE (BİLEN) -----NESNE (BİLİNEN)

- 1) İlişki biçimi bilgi türünü belirler.
- 2) Nesne türü bilgi türünü belirler.

Kişinin bildiği nedir?

Üç tür şey: doğru olan, iyi olan, güzel olan → Modern dünyaya gelene kadar hiç kimse bilginin bu üç hedefinin parçalara ayrılmış, birbirinden ayrılabilir etkinlikler olduğunu düşünmemiş görünmektedir.

- a) **Gündelik Bilgi:** İnsanın günlük yaşamında kullandığı pratik bilgilerdir. Kişinin öznel algı ve yargılarına dayanır. Öznel genellemelerin sonucudur. Deneme – yanılma, bilinçsiz gözlem ve genellemelerin ürünüdür.
- b) **Dinsel Bilgi:** Özne ve nesne arasındaki bağ, ilahi bir varlık tarafından belirlenen bir inanç sistemine dayanarak elde ediliyorsa bu tür bilgi dinsel bilgidir. Dinsel bilgi, belirli bir din temeli üzerine evreni, insanı ve toplumu açıklayan “değişmezlik” ve “kesinlik” nitelikleriyle örtüştürülen bilgi türüdür.
- c) **Teknik Bilgi:** Alet ya da gereç yapma bilgisine teknik bilgi denir. Yunanlılara göre teknik (techne), doğada olmayan fakat insanın kendi akli sayesinde doğadan aldığı malzemeyi kendi hayatını kolaylaştıracak alete çevirmesidir. O halde, teknik, teorik bir bilgi olmaktan çok bir şeyin pratik kullanıma dönüştürülme bilgisidir.
- d) **Sanatsal Bilgi:** Beceri, yaratma ve üretim etkinliği olarak ortaya çıkar ve yarar amacından ziyade, güzellik duygusuna hizmet eder. “*Sanat bilgisi, güzelliğin ortaya konulması sırasında çıkan bilgidir.*” Sanatçı, nesneye yönelerek onda gördüğü bir şeyi elindeki malzemede ifade etmeye çalışır. Bu noktada Özne (sanatçı) – Nesne (sanat eseri) ilişkisi problemlili bir hâl alabilir, çünkü sanatçının doğadaki nesnelere

BİLGİ KURAMI DERS NOTLARI
DİL VE TARİH-COĞRAFYA FAKÜLTESİ, FELSEFE BÖLÜMÜ

kullanmasına karşılık, doğada olmayan bir güzelliği eserinde açığa çıkarması durumunda sanat eserinin ifade / temsil olup olmadığı sorunsallaşır.

e) **Bilimsel Bilgi:** Nesnenin, yöntemli, sistemli, düzenli, tutarlı ve geçerli, kanıtlanabilir ve denetlenebilir bilgisine bilimsel bilgi denir. Kısacası, bilimsel bilgi, sistemli-pozitif bilgidir.

e1) Formel Bilimler: Konusunu doğadan almayan, yani duyu deneyinden gelmeyen, bu karşılık duyular üstü ideal bir varlık alanını ele alan bilim dallarına formel bilimler denir. Matematik ve mantık bu tür bilimlerdir. Formel bilimlerin nesnelere zaman ve mekanda yer almazlar. Hem matematik hem de mantık tümdengelimsel çıkarımları kullanırlar.

e2) Doğa Bilimleri: Algılanabilir dünyada varolan varlıkları konu edinen bilim dalları doğa bilimleridir. Olgusal, tümel, doğru(lanabilir) bilgi niteliğindedir. Olgular ya da olgular arası ilişkiyi neden-sonuç bağıntısı ilkesine göre açıklamaya çalışır. Doğa yasası, nedensellik ilkesi üzerine kuruludur ve bu ilke dolayımında bilinir. Çünkü, doğadaki varlıklar, bir düzen içinde varolurlar ve düzen yasanın göstergesidir.

e3) İnsan Bilimleri: Konusu insan ve / veya toplum olan bilgi türünü üreten bilimlerdir. Bu tür bilgi, insanı ve / veya toplumu geçmişi, şimdisi veya geleceği bakımından ele alabileceği gibi bunların bileşkesi olarak da ele alabilir.

f) **Felsefi Bilgi: ?**

“BİLGİ TÜRLERİ” YAKLAŞIMININ AÇIĞA ÇIKARDIĞI PROBLEM: Farklı “türlerden” söz etmek olanaklıysa ve her biri ‘bilgi’ adını alıyorsa bunları ortaklaştıran bir nitelik olmalıdır. Bu değişmez nitelik nedir? Böylesi bir nitelik yoksa, farklı türler neden aynı sözcüğü kendileri için kullanmaktadır?